

پرواز تا بی نهایت

موانع پرواز

www.ketab.ir

آیت الله محمد تقی مصباح یزدی

تدوین و نگارش: اسدالله طوسی

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

۱۴۰۱

- سرشناسه : مصباح یزدی، محمدتقی، ۱۳۹۹-۱۳۱۳.
- عنوان و نام پدیدآور : پرواز تا بی‌نهایت: موانع پرواز / تألیف محمدتقی مصباح یزدی؛ تدوین و نگارش اسدالله طوسی.
- مشخصات نشر : قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی؛ انتشارات، ۱۴۰۱.
- مشخصات ظاهری : ۶۲۸ ص.
- شابک : ۲۱۵۰۰۰۰ ریال: 3-375-444-600-978
- وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا
- موضوع : مصباح یزدی، محمدتقی، ۱۳۹۹-۱۳۱۳. -- دیدگاه درباره اخلاق اسلامی
- موضوع : Misbah Yazdi, Mohammad Taqi, 1935-2021 -- Views on Islamic ethic
- موضوع : -- نقد و تفسیر ۱۳۹۹-۱۳۱۳. مصباح یزدی، محمدتقی
- موضوع : Misbah Yazdi, Mohammad Taqi, 1935-2021 -- Criticism and interpretation
- موضوع : اخلاق اسلامی
- Islamic ethics
- اخلاق
- Ethics
- شناسه افزوده : طوسی، اسدالله، ۱۳۴۶-
- شناسه افزوده : مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی؛ انتشارات
- رده‌بندی کنگره : BP۲۴۷/۸
- رده‌بندی دیویی : ۲۹۷/۶۱
- شماره کتاب‌شناسی ملی : ۸۸۹۲۶۳۱

شمارهٔ ردیف ۱۶۲۹
شمارهٔ موضوعی اخلاق - ۱۲۸
۱۴۰۱-۴۳

www.ketab.ir

■ پرواز تاب‌ناهی: موانع پرواز

- تألیف: آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی
- تدوین و نگارش: اسدالله طوسی
- ناشر: انتشارات مؤسسهٔ آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
- چاپ: زمزم
- نوبت و تاریخ چاپ: اول، پاییز ۱۴۰۱
- شمارگان: ۵۰۰
- قیمت: ۲۱۵۰۰۰ تومان

- دفتر مرکزی: قم، خیابان شهدا، کوی ممتاز، پلاک ۳۸
- تلفن و نمابر: ۰۲۵-۳۷۷۴۲۲۲۶-۲۵
- شعبه تهران: خیابان انقلاب، بین خیابان ۱۲ فروردین و شهید منبری جاوید، ساختمان شماره ۳۱۰، طبقه سوم، واحد ۱۱۲
- تلفن و نمابر: ۰۲۱-۶۶۴۶۶۱۲۱-۲۱
- شعبه مؤسسه امام خمینی (ره): قم، بلوار امین، بلوار جمهوری اسلامی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
- تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۲۶۲۹-۲۵

فهرست مطالب

۱۵	مقدمه معاونت پژوهش
۱۸	پیشگفتار
۲۰	مقدمه
۲۰	هدف از طرح این مباحث
۲۴	فلسفه قصص قرآنی
۲۵	لزوم تحلیل رویدادهای تاریخی
۲۶	نفس، دنیا و شیطان؛ سه عامل اصلی سقوط انسان
۲۹	تأثیر هوای نفس، حب دنیا و شیطان در تصمیم‌گیری‌های مهم انسان
۳۳	برتری طلبی نفس انسان؛ ریشه تقابل با حق

فصل اول: نفس؛ اولین عامل سقوط انسان

۳۸	نفس‌شناسی
۴۰	هوا و نفس
۴۴	هوای نفس
۴۵	مراتب خواسته‌های نفس و تضاد در آنها
۵۰	حقیقت تقابل عقل و نفس
۵۴	هوای نفس؛ منشأ فتنه‌ها
۵۵	انواع افعال اختیاری
۵۸	چگونگی تأثیر پیروی از نفس در بروز فتنه‌ها

- ۶۵..... سازگار فریب خوردن انسان
- ۶۷..... امکان اقدام انسان علیه خود
- ۷۰..... ضعف در شناخت؛ منشأ انحراف
- ۷۵..... برخی مصادیق فریب نفس
- ۸۲..... آرزوهای طولانی؛ عامل انحراف
- ۸۴..... اصلاح شناخت‌ها و گرایش‌ها برای مبارزه با نفس
- ۸۸..... انحراف انسان بر اثر انسداد حیات و قلب
- ۹۰..... هدف از آفرینش انسان
- ۹۶..... نیت؛ منشأ ارزش‌ها
- ۱۰۰..... ارزشمندی در فرهنگ قرآن و اسلام
- ۱۰۲..... حب الهی؛ بالاترین معیار ارزشمندی
- ۱۰۴..... رضای الهی؛ معیار ارزشمندی
- ۱۰۶..... منفعت دنیایی؛ معیاری خارج از حد اصالت ارزشمندی
- ۱۱۱..... هوای نفس؛ محور اصلی فرهنگ الحادی
- ۱۱۳..... دقت و ظرافت در پاسخ به شبهات دینی
- ۱۱۵..... لزوم روشننگری در پاسخ به شبهات
- ۱۱۷..... توجیه درست آزادی و محدودیت
- ۱۲۰..... ترجیح معقول حیات اخروی بر دنیوی
- ۱۲۲..... چگونگی اسارت انسان در بند نفس
- ۱۲۵..... رهایی از بند نفس با کنترل لذت‌ها
- ۱۲۵..... لذت‌طلبی؛ اساس فعالیت‌های انسان
- ۱۲۷..... گستره و تنوع لذات انسان
- ۱۳۱..... مراتب لذات در انسان و راه دستیابی به لذات متعالی
- ۱۳۳..... لزوم کسب معرفت صحیح و ایمان برای نجات

- ۱۳۶..... سرنوشت انسان در گرو پیروی نکردن از نفس
- ۱۳۸..... روش های مختلف بحث با گرفتاران در بند هوای نفس
- ۱۳۹..... هوای نفس؛ منشأ گمراهی
- ۱۴۱..... سقوط از توحید به شرک بر اثر پیروی از نفس
- ۱۴۵..... انحرافی فراتر و بدتر از شرک
- ۱۴۹..... تلازم پیروی از هوای نفس و گمراهی
- ۱۵۱..... فساد عالم گیر؛ نتیجه پیروی از هوای نفس
- ۱۵۲..... چگونگی جنگ غرب با اسلام و جهان اسلام
- ۱۵۶..... پیچیدگی نقشه های شیطانی
- ۱۵۸..... هشدارها و تهدیدهای تکان دهنده قرآن
- ۱۶۰..... فقدان قدرت تشخیص بر اثر تبعیت از هوای نفس
- ۱۶۲..... توجه به عمق و دوام لذت؛ راه نجات از اسارت نفس
- ۱۶۵..... بهترین راه مبارزه با نفس؛ مخالفت همیشگی
- ۱۷۳..... مراتب مبارزه با نفس مطابق مراتب معرفت و ایمان
- ۱۷۶..... نکاتی در باب مبارزه با نفس
- ۱۷۶..... معنای دقیق پیروی از هوای نفس
- ۱۷۷..... درجات پیروی از هوای نفس
- ۱۷۸..... راهکاری عملی برای مبارزه با نفس
- ۱۷۹..... ضررهای پیروی از هوای نفس
- ۱۸۰..... سرسخت ترین دشمن انسان
- ۱۸۲..... نشانه های سرسخت ترین دشمن انسان
- ۱۸۴..... سردمداران امریکا؛ مصداق بارز مفسدان فی الارض

فصل دوم: دنیا؛ عامل دوم سقوط انسان

- ۱۸۸..... دنیاشناسی

- ۱۹۲..... دنیاشناسی ناقص
- ۱۹۳..... کاربردهای مختلف دنیا و آخرت
- ۱۹۷..... وجوه برتری زندگی اخروی بر دنیوی
- ۱۹۷..... جهت اول: برتری کمی یا زمانی (دوام لذت)
- ۱۹۸..... جهت دوم: برتری کیفی (شدت و عمق لذت)
- ۱۹۸..... جهت سوم: خلوص از رنج و الم
- ۲۰۱..... جهت چهارم: آخرت؛ هدف اصلی، و دنیا؛ مقدمه آن
- ۲۰۳..... فلسفهٔ حیات دنیایی انسان
- ۲۰۵..... بصیرت و نایبایی در نگاه به دنیا
- ۲۰۸..... تعارض بین توصیه به دنیاگریزی و ایفای وظایف دنیوی
- ۲۰۹..... مقصود از دنیای مذموم و ممدوح
- ۲۱۲..... دنیای ممدوح و مذموم در فرهنگ اسلام
- ۲۱۵..... برخی تعبیر همراه با مذمت دنیا و اهل دنیا
- ۲۱۵..... اهل دنیا؛ چونان سگان و درندگانی که همدیگر را می‌درند
- ۲۱۷..... دنیا چونان شمشیر دولب
- ۲۱۷..... دارایی دنیا؛ نعمت یا نعمت؟
- ۲۲۳..... چگونگی فریفته شدن انسان به دنیا
- ۲۳۳..... دیدگاه‌های مختلف دربارهٔ زندگی آخرت
- ۲۴۱..... آثار و پیامدهای اعتقاد به حیات اخروی
- ۲۴۳..... رعایت نکات دقیق تربیتی در قرآن
- ۲۴۸..... واکنش‌های مردم به حیات اخروی و دنیوی
- ۲۵۶..... راه هماهنگی با معیارهای قرآنی دربارهٔ دنیا
- ۲۵۷..... فهم درست مسئلهٔ دنیا و آخرت
- ۲۵۹..... برخورد درست با شبهات اعتقادی عصر حاضر

۲۶۲.....	مراحل و مراتب برخورد با مسائل دنیا.....
۲۶۶.....	عوامل مؤثر در توجه انسان به رفتارهای خود.....
۲۶۶.....	۱. هم‌نشینان صالح.....
۲۶۷.....	۲. قرائت قرآن، ادعیه و مناجات و احادیث اخلاقی و اعتقادی.....
۲۶۹.....	۳. ایجاد ملکات اخلاقی.....
۲۷۳.....	۴. رعایت احتیاط در بهره بردن از دنیا.....
۲۷۴.....	۵. دنیا را فانی در آخرت دیدن.....
۲۷۶.....	دنیای مخلوق خدا؛ زشت یا زیبا؟.....
۲۷۸.....	زیبایی عالم هستی.....
۲۷۹.....	در کربلا جز زیبایی دیده نمی‌شد.....
۲۸۰.....	زیبایی و زشتی (حسن و قبح) اخلاقی.....
۲۸۰.....	امتیاز برجسته انسان در کمال حسن خوب یا بد.....
۲۸۶.....	امکان یا عدم امکان جمع بین محبت دنیا و آخرت.....
۲۹۷.....	سازگار شکل‌گیری محبت در انسان.....
۲۹۸.....	حیات دنیا و آخرت در آیات قرآن.....
۳۰۱.....	هدف تربیتی قرآن.....
۳۰۶.....	لزوم تفکیک بعد اعتقادی و اخلاقی.....
۳۰۶.....	بعد اعتقادی رابطه دنیا و آخرت.....
۳۰۹.....	بعد اخلاقی رابطه دنیا و آخرت.....
۳۱۰.....	توصیه قرآن؛ توجه به زندگی دنیا و تدبیر در آن.....
۳۱۳.....	همه زندگی دنیا از نگاه نافذ قرآن.....
۳۱۸.....	مقایسه عاقلانه دنیا و آخرت.....
۳۲۰.....	شیوه‌های قرآن در معرفی دنیا و آخرت.....
۳۲۳.....	غیر قابل اعتماد بودن دنیا.....

مقدمه معاونت پژوهش

حقیقت اصیل‌ترین، جاودانه‌ترین و زیباترین راز هستی و نیاز آدمی است که سلسله مؤمنان و عالمان صادق چه جان‌ها که در راه آن نباخته، و جاهلان و باطل‌پرستان چه توطئه‌ها و ترفندها که برای محو و مسخ آن نساخته‌اند. چه تلخ‌واقعیتی است مظلومیت حقیقت و چه شیرین‌حقیقتی است این واقعیت که در مصاف همیشگی حق و باطل، حق سربلند و سرفراز است و باطل از بین رفتنی و نگونسار. این والا و بالانشینی حقیقت، گذشته از سرشت حق، وام‌دار کوشش‌های خالصانه و پایان‌ناپذیر حقیقت‌جویانی است که در عرصه نظر و عمل کمر همت محکم بسته و از دام و دانه دنیا رسته‌اند، و در این میان نقش و تأثیر ادیان و پیامبران الهی، و به‌ویژه اسلام و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و جانشینان برحق و گرامی او علیه السلام برجسته‌ترین است.

دانشمندان نام‌آور شیعه رسالت خطیر و بی‌نظیر خویش را بهره‌گیری از عقل و نقل و غوص در دریای معارف قرآن و برگرفتن گوهر ناب حقیقت از سیره آن پیشوایان و عرضه آن به عالم بشری و دفاع جانانه در برابر هجوم ظلمت‌پرستان حقیقت‌گریز دانسته و در این راه دیده‌ها سوده و جان‌ها فرسوده‌اند. اکنون در عصر بحران معنویت که دشمنان حقیقت و آدمیت هر لحظه با تولید و انتشار فزون از شمار آثار نوشتاری و دیداری و به‌کارگیری انواع ابزارهای پیشرفته

سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در عرصه‌های گوناگون برای سیطره بر جهان می‌کوشند، رسالت حقیقت‌خواهان و اندیشمندان حوزوی و دانشگاهی، به‌ویژه عالمان دین، بس عظیم‌تر و سخت‌دشووارتر است.

در جهان تشیع، پژوهشگران حوزوی در علوم فلسفی و کلامی، تفسیری و حدیثی، فقهی و اصولی و نظایر آن کارنامه درخشانی دارند. و تأملات ایشان بر تارک پژوهش‌های اسلامی می‌درخشد. در زمینه علوم طبیعی و تجربی و فناوری‌های جدید نیز پژوهشگران ما تلاش‌هایی چشمگیر کرده، گام‌هایی نویدبخش برداشته و به جایگاه درخور خویش در جهان نزدیک شده‌اند، و می‌روند تا با فعالیت‌های روزافزونشان مقام شایسته خویش را در صحنه علمی بین‌المللی باز یابند. ولی در قلمرو پژوهش‌های علوم اجتماعی و انسانی تلاش‌های دانشمندان این مرز و بوم آن‌گونه که شایسته نظام اسلامی است به بار ننشسته، و آنان گاه به ترجمه و اقتباس نظریات دیگران بسنده کرده‌اند. در این زمینه کمتر می‌توان رد پای ابتکارات و به‌ویژه خلاقیت‌های برخاسته از مبانی اسلامی را یافت و تا رسیدن به منزلت مطلوب راهی طولانی و پرچالش در پیش است. از این روی، افزون بر استنباط، استخراج، تفسیر و تبیین آموزه‌های دینی و سازماندهی معارف اسلامی، کاوش در مسائل علوم انسانی و اجتماعی از دیدگاه اسلامی و تبیین آنها از مهم‌ترین اهداف و اولویت‌های مؤسسات علمی به‌ویژه مراکز پژوهشی حوزه‌های علمیه است.

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) در پرتو تأییدات رهبر کبیر انقلاب اسلامی و حمایت‌های بی‌دریغ خلف صالح وی، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله) از آغاز تأسیس بر اساس سیاست‌ها و اهداف ترسیم‌شده از سوی حضرت آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی (ره) به امر پژوهش‌های علمی و دینی اهتمام داشته و در مسیر برآوردن نیازهای فکری و دینی جامعه، به پژوهش‌های بنیادی، راهبردی و کاربردی پرداخته است. معاونت پژوهش مؤسسه برای تحقق این مهم، افزون بر

برنامه‌ریزی و هدایت دانش‌پژوهان و پژوهشگران، در زمینه نشر آثار محققان نیز کوشیده و بحمدالله تاکنون آثار ارزنده‌ای را در حد توان خود به جامعه اسلامی تقدیم کرده است.

کتاب پیش روی، بخشی از مباحث اخلاقی استاد فرزانه، حضرت آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی طی سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۵ است که با تلاش پژوهشگر ارجمند حجت‌الاسلام والمسلمین آقای اسدالله طوسی نگارش یافته است. هدف اصلی کتاب ارائه تصویری تقریباً کامل از عوامل سقوط اخلاقی و انحراف انسان، یعنی «هوای نفس»، «جاذبه‌های دنیا» و «وسوسه‌های شیطان»، برای جامعه علاقه‌مند به مباحث اخلاقی قرآنی و روایی است.

معاونت پژوهش از حجج اسلام والمسلمین دکتر سیداحمد فقیهی و دکتر علی مصباح که با نظارت، مطالعه‌اش و ارائه نظرهای سودمندشان، بر اتقان و غنای کتاب افزوده‌اند، صمیمانه سپاسگزار می‌کند و توفیق روزافزون ایشان را از خداوند منان خواستار است.

معاونت پژوهش

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی *